METRISKE METAMORFOSER

DUPLIK TIL AAGE KABELL

AF

ARTHUR ARNHOLTZ

Hovedindtrykket af dr. Kabells svar paa min opposition er en vis uligevægt og skævhed; det er, som proportionerne baade i stort og smaat har forskudt sig for ham ved udarbejdelsen. De fjorten punkter, jeg fra begyndelsen stemplede som bagateller, og min fortegnede kompensationsteori, som jeg nøjedes med at korrigere til slut, er svulmet op til at blive hovedsagen i hans indlæg. Herunder har dr. Kabell givet afkald paa enhver fastere disposition; væsentligt og uvæsentligt staar imellem hinanden, og den principielle drøftelse af hans egen indsats, som jeg ansaa det for naturligt at lægge op til, er derved til dels stillet i skygge. Desværre maa mine afsluttende bemærkninger da ogsaa i nogen grad blive derefter. Lad mig dog forsøge den kortest mulige gennemgang af *smaatingene* først (jeg nøjes med et udvalg) for at kunne ende med det væsentlige.

Side 101, linie 40 har dr. Kabell sikkert glemt at nævne min omtale af Gettorp sammen med Peder Jensen Roskilde. Stedet gik netop ud paa at vise, at ogsaa barokpoesien *baade* blev sunget og læst højt (jf. s. 82,39 ff.). — S. 101,42 bemærker han, underligt nok i min favør, at Drachmanns „Alkibiades"-vers (jf. 91,40 ff.) „reciteres til musik", altsaa ikke synges. Jeg gad nok høre dem sagt til andet end 6-slags rækker. — S. 103,30 hævder han, at „halveringen aldeles ikke fremkalder nogen falsk dal." Naar 4-slags rækken i „Vinden vifter, løvet skjælver" (efter hans bog s. 48) i de følgende vers halveres til „. . , òg nàtúrèn sòm ì drómmè", maa da „og" og „som" blive falske dalstavelser? — S. 107 angriber dr. Kabell min behandling af stevfænomenerne. Han prøver at faa det til at se ud, som om han først er blevet klar over sagens rette sammenhæng gennem en „mundtlig" oplysning fra mig. Det er ganske overflødigt. I mine „Studier i poet. og mus. rytmik" s. 299 staar ikke kun om „den musikalske sammenhæng", men: „Ved *oplæsning* og komposition . ." snart 4-, snart 6-slags rækker. I min bog „Det mdtl. foredrag" II, s. 3 staar: „Hyperkatalekser og stev som 4-, 5- og 6-slags rækker" og „7-slags rækken frembragt ved . . trisyllabelspaltning som i stevstrofen." Og i min disputats s. 301 og mit bidrag til „Nord. lærebog for talepædagoger" er fænomenerne nærmere beskrevet. Dr. Kabell finder det „vigtigt", at denne anskuelse passer bedre i sammenhængen hos ham. Jeg vilde finde det vigtigere, om han havde set sig for og strøget en side udenomssnak lige ned til det forvirrede udbrud: „. . jeg aner hvorfor." Note 93 i hans bog s. 180 har jeg medtaget, fordi den igen udskyder træk, som er fælles for poesi og musik, til musiken alene. — S. 108,35 fastholdes misforstaaelsen af mine ord om „Grøn er vaarens hæk". Gades melodi er noteret med komponistens autoritet og kan ikke „bryde sammen" ved andet end fejlgengivelse. Herom staar der hos mig intet „tildels antydet". Hvad der staar, gælder de andre melodier, der

nævnes i samme sætning. — S. 109,43 læser dr. Kabell af Reckes disputats (II, 35), at en dipodi af 2. og 3. jambe er „den mindst naturlige" i 5-fods jamben. Paa næste side (II, 36) læser jeg: „Mindre naturlig er — imod forventning — figuren: — ∪ ∪ — / — ∪ ∪ — / ∪ —." Her er altsaa mere anledning til videre studier end til insinuationer om uheldigt beskaarne citater. Ornamentet om klanganalysen skyldes utvivlsomt distraktion. — S. 110,16 gælder det atter forstaaelsen af Recke, denne gang, hvorvidt han opfatter „hele fjerde fod" pauseret kun i den franske alexandriner eller tillige i den danske. Jeg tror det sidste ud fra Reckes fælles syn paa nibelungenvers og alexandrinere („Principerne" II, 131). Atter her kunde diskuteres; men jeg vilde saa foretrække at blive overbevist, ikke overfuset. — S. 113,29 lader min modpart haant om nuancer, som han maaske ikke selv hører. Jeg har i mine „Studier" prøvet at opstille en gradation af „ikke-egentlige kvindelige" udgange fra f. eks. „Det vár, som héle vor jórds ˘ sáft" (med kompensationspause, næsten, som Egerton), over de vanskelige, svagt længdeskiftede former (s. 220) som „Til díg, du kæreste, kún dig ˘" til det udprægede længdeskifte (s. 221): „Whát can mámmy do wíd'e ˘ ˘ ˘ ˘". For paa tryk at antyde, hvad jeg mener, har jeg maattet sætte baade det svage og det udprægede længdeskifte til samme nodebillede, men har gjort opmærksom paa den uundgaaelige forgrovelse herved. Afgørende er, at selv om „kun" udstrækkes, saa meget det tillader, kommer „dig" dog lidt før sidste hævning (jf. det endnu svagere „lívs ve ˘"). Lad mig anbefale lydhørhed paa dette punkt.

Jeg kunde fortsætte baade længere og bredere, for jeg føler paa ingen maade mine indvendinger „reduceret" (s. 117,9). Lad mig dog nøjes med at anholde endnu kun een af dr. Kabells „stærke" meningsytringer (s. 106,34). Hans „forbigaaelse" af min afhandling „Den sapfiske strofe" er „ment som en elskværdighed" — det synes især p. gr. a. en form, som Vilh. Andersen benytter i sine oversættelser, og som jeg skulde have „totalt misopfattet." Gaar man nu disse oversættelser efter („Horats" I, s. 24, 37, 40, 43, 85, 87, 91, 95, 97), viser omkring halvdelen sig at have den af mig betegnede A-form (f. eks. s. 97: „Vénter, vél udrústet, et fólsomt hjérte") og den anden halvdel at have den af dr. Kabell udpegede form (f. eks. s. 40: „Ált faar tróskab, fréd, ære òg den gámle . ."). Her er muligt tale om en vis vaklen, maaske en forskydning af spondæen fra 2. til 3. taktled (jf. det dunkle sted I, 24 og IV, 103), en dobbelthed, jeg har overset og gerne vil drøfte sagligt. Men her er intet holdepunkt for at gebærde sig, som om min bog savnede ethvert fornuftigt grundlag. Fremgangsmaaden huer mig ikke. Den staar daarligt til indlæggets stadige udbrud af forargelse og gavner hverken dr. Kabell eller videnskaben.

Jeg vender mig nu til *hovedpunkterne*, bemærkninger, der ikke gælder enkeltfænomener, men versopfattelsen som helhed, altsaa grundspørgsmaalene om *artikulation* og *struktur*.

Jeg har efterlyst en dybere erkendelse af de *artikulatoriske forskelle* mellem de versdannende midter- og ydergrupper (med 2 og 3 over for 1 eller 4 stavelser) i dr. Kabells bog; og tilsyneladende med rette kan han hævde (s. 104,11), at „det staar der altsammen" (næsten). Ja, det hører med i hans teori; og det vilde være umuligt andet, for det er jo et af de „gamle . . bestandige problemer", som jeg indledende (s. 78,3) nævnte, at enhver indgaaende verslære maatte tage stilling til. Men jeg mærker ikke nogen differentieret erkendelse i dr. Kabells skansioner. Han udfører sine tankeeksperimenter (udvidelse/sammentrækning og halvering/fordobling) uden hensyntagen til de artikulatoriske brud, som maatte opstaa herved. Jeg regner saaledes ikke med at faa svar paa mine tre gange fremførte spørgsmaal om, hvordan Ingemanns morgensange vilde lyde i dr. Kabells fortolkning (s. 79,13, andre ubesvarede spørgsmaal s. 89, 22—47). Hans fastholden af den forlængelige eller pauserbare

enkeltstavelses rytmisk-prosodiske rolle er mig ikke forklaring nok paa de forskellige artikulationsarters opkomst, særpræg og medvirken til poetiske særformer.

Jeg har dernæst efterlyst en nøjere bestemmelse af *strukturenhederne* og de dem iboende kræfter, men med tilsvarende negativt resultat. Fornemmes vers som helheder (s. 81,1 ff.) og da i hvilke formater og ved hvilke kræfter? Det besvares ikke af et matematisk firfoldighedssystem. Spiller forholdet mono-/dipodi en rolle for versbestemmelsen? Det besvares ikke ved at tale om stigende i st. f. dalende dipodier (s. 102,8). Spiller forholdet bi-/trisyllabler en rolle for versformaterne? Det besvares ikke ved en henvisning til, at trisyllabiske 5-fods vers er sjældne (s. 102,12). — Det er paa saadanne punkter, at den aktuelle verslære skulde befrugte den historiske. Den har ikke løst problemerne, men dog beskæftiget sig med dem.

Dr. Kabells *paradoks* har jeg naturligt henført til de to modstridende anskuelsers betydeligste repræsentanter, Saran og Riemann (s. 105,39 ff.). De maa antages at være ham bekendte bl. a. fra hans (som jeg ved fra ham selv) overordentlig flittige læsning af min disputats, hvor de begge er fyldigt refereret. Sarans forsøg paa at fastholde eet samlet artikulationsomraade med glidende metrumsopfattelse synes mig da at svare til dr. Kabells to første kapitler om talens overvægt over takten, mens Riemanns tanke om den stigende duplikationsstruktur behersker de senere kapitler om metrene. Havde dr. Kabell studeret min disputats endnu flittigere, vilde han maaske ogsaa have været mindre kry ved sit „lille host" om Riemanns bekræftelse af firfoldigheden „om ikke teoretisk saa dog *praktisk*" (s. 106,3 og 17). Jeg citerer nemlig der („Studier" s. 270) Rud. Steglichs træffende karakteristik: „Die Überspitzung ist aber auch Zeichen dafür, dass dem Rhythmushören Riemanns selbst nicht mehr eine allgemeine bewegende, akzentverbindende Kraft innewohnte".

Om *syntesen* mellem taktrammen og sprogfyldningen meddeler dr. Kabell mig en del overflødig belæring. Jeg skrev i min opposition (s. 84,16) kun, at barokens „teori og praksis rummede *kimen*" til den nye, „lodrette dobbeltrytmik", saa stykket om, at den ikke fandtes overalt (s. 105,10), kunde være sparet. Imidlertid tror jeg stadig, vi opfatter selve begrebet „dobbeltrytmik" forskelligt. For dr. Kabell er det endnu kun steder af mere eller mindre konfliktagtig karakter (s. 102,25); for mig er det alle saakaldt regelmæssige vers, blot de ikke er helt monotone og glatte, men fyldt af individuelle stavelser, der bestandig skifter, omend nok saa lidt, i længde og tryk. Det, som netop ikke kan noteres.

Om *rytmekarakteren* (s. 97—100) skal vi ikke tvistes. Jeg fremsatte kun L. L. Hammerichs hypotese til diskussion (s. 84,31). Jeg er selv ved at tro, at den dalende rytme (ogsaa i linier, hvor sprogstoffet ikke støtter den) er noget mere end en læsevane. Men jeg anerkender dr. Kabells modargumenter som et stykke forbilledlig polemik. Det er hans indlægs oase.

Versmassens prosodisk-artikulatoriske deling kan dr. Kabell naturligvis ikke tillægge større betydning, naar hverken den rene prosodi eller de artikulatoriske forskelle spiller nogen praktisk rolle for ham. Hans første argument imod mig her skyldes nok kun verbal konfusion. Mit

„versprincip er talen", hedder det (s. 108,18), altsaa maa talefremmede vers „klassificere sig . . som daarlige vers." Dr. Kabell maa jo efterhaanden vide, at det for mig drejer sig om at *klassificere talens arter*, at jeg ikke hører artikulationen udifferentieret. Kedeligere er det, at han baade her (s. 108,6 ff.) og andetsteds (s. 113,16) trods min tilrettevisning bliver ved at misforstaa mine artsbenævnelser som *vurderende*. Forholdet har imidlertid sine vanskeligheder baade for den, som skal udrede det, og for dem, som skal forstaa det. Blandt de vers, som kaldes musiknære (s. 86,2), er nogle arter *primitive*, f. eks. Bastian-versene med deres remsemelodik og børnerimene med deres nynnen, mens andre kan være højt *raffinerede*, f. eks. Dyring-versene og Nibelungenmetret med deres pseudo-deklamation. Allerede dette kan friste til at lægge en vurdering ind i mine betegnelser, selv om i virkeligheden kun det enkelte kunstværk kan vurderes inden for sin art. Men dr. Kabell og andre med ham synes yderligere at være vildledt af mine benævnelser som saadanne. Lad mig da beklage dette og en gang for alle slaa fast, at med udtryk som „mild" og „grov" (over- og underfyldning) har jeg kun tilsigtet det objektivt klassificerende „svag" og „stærk" etc. Kan man anvise mig tilsvarende ikke-nedsættende benævnelser til erstatning for den odiøse „liren" og „pseudo-deklamation" osv., kan jeg acceptere dem med glæde, idet intet i selve klassifikationen forrykkes derved.

Min kompensationsteori (s. 93 ff., 111—116) vil jeg ikke tygge oftere for dr. Kabell. Det er, som afhang hans sjælefred af, at den ikke lod sig modificere (s. 116,16); han maa da selv om, hvad han ikke *vil* vide. Lad mig kun tilføje følgende: Det er lige skævt at gøre den til hovedpunkt i hans eget forsvar og i min disputats. Hovedsagen i mine „Studier" var, som det ses af dispositionen, redegørelsen for den birytmiske syntese (den lodrette dobbeltrytmik) i poesien og musiken, udformningen hertil af et analytisk apparat, som kunde skelne sande analogier mellem de to kunstarter fra falske, anlægget af syntesens aspekter ud fra mønstrenes prægning (metrik) og bærestoffernes holdning i henseende til bygning (prosodi) og velklang (rytmik) og, endelig, erkendelsen herunder af versmassens tre-deling efter sprogstoffets uafhængighed af takt, samarbejde med takt og (sporadiske) tvang under takt. Det var mig en glæde, at Harald Vilstrup netop fremholdt *denne helhed* i sin fortrinlige anmeldelse (Da. Studier 1938, s. 79 ff.). Selv Bernhard Risberg, min næsten antipode (jf. min disputats s. 11,3), som med rette paapegede min fejlskansion af Lindorm (Ark. f. nord. filol. 1939, s. 154; jeg forførtes til den af Weyses fine fyldning af den grove kataleks i „Nu titte til hinanden"), kunde fremholde behandlingen af seriérytmen som mit „förnämsta resultat" (smst. s. 155). Victor Bloch endelig, som dr. Kabell beraaber sig paa (s. 112,19), nævner i sin anmeldelse af mine oplæsningsbøger *intet* om de afskrevne talgrænser — af den simple grund, at de ikke forekommer i bogen. Herefter kan vi vist holde op med at tale om „referatuheld" og „citatbeskæring".

Naar dr. Kabell skriver i sin bog (s. 2,4): „Gode opfattelser af den moderne versbygnings væsen findes hos Rosenberg . ." uden hentydning til min bemærkning (Studier s. 168,2): „Nærmest [mit eget syn] kommer derfor C. Rosenbergs . .", forstaar man ikke, at det kan „chokere" ham at blive oplyst om denne forglemmelse (s. 113,47). — Hans forsøg paa

at omgaa *taktledsstruktur* (s. 114,24; jf. selvmodsigelsen s. 104,13 og 111,2) ved at erstatte „blussende" med „rødmende", giver kun en rytmisk forbedring, ingen prosodisk løsning (dvs. forklaring paa den lille, artificielle forlængelse paa „rød-"). Her er kernen. Her er for mig en primær høreerfaring, som gør baade Reckes og Kabells fodsystemer ubrugelige for mig, fordi de bredes over forskelligt artikulerede omraader.

Det vil kunne bebrejdes baade dr. Kabell og mig, at vi hermed ender endnu en metrikerfejde med saa faa positive resultater. Hvem af os der først satte den nødvendige vilje til god forstaaelse over styr, vil det være ørkesløst at debattere. Dr. Kabells karakterisering af min forskning, der altid har støttet sig paa kunstnerisk opførelsespraksis, som „spekulativ filologi" (s. 116,24 og 117,24), vidner ikke om træfsikkerhed. Hans vejrmøllekamp mod kompensationsteorien, der ender med eksplosionen (s. 116,22): „Hele videnskaben skal skrives om", vidner ikke om ligevægt. Og naar han betegner vers „set fra de samtidiges synspunkt . . først og fremmest . .[som]. . et spørgsmaal om . . boglig civilisation" (s. 105,35) og overhovedet ikke finder nogen bemærkning at knytte til de nye tempomaalinger, som mine medarbejdere og jeg har bidraget med til belysning af hans teori (s. 79, note 1), saa placerer han dermed sig selv i den ensidige historikers position. At jeg selv langtfra er fejlfri, har dr. Kabells indlæg vist tilfulde, næsten til overflod. Lad os da fremtidig arbejde under de fredeligere deviser, jeg foreslog til indledning, den *historiske* og den *aktuelle* verslære. Den positive vekselvirkning imellem dem er nødvendig; om det bliver ved dr. Kabell og mig er underordnet. Og lad os spare os enhver ængstelse for, at nogen teori skulde „destruere den . . poetiske praksis" (s. 117,26). Dr. Kabell nærer en rørende, men overdreven ærefrygt for tryksager. Poesien er ingen stueplante; den trives nok endda.